

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.05.2017, sp. zn. 25 Cdo 1689/2017, ECLI:CZ:NS:2017:25.CDO.1689.2017.1

Číslo: 130/2018

Právní věta: Jestliže soud v trestním (adhezním) řízení nepřizná zcela uplatněný nárok na náhradu škody z jakéhokoliv důvodu, například s poukazem na spoluzavinění poškozeného, a se zbytkem nároku odkáže poškozeného (pozůstalé uplatňující nárok na odškodnění za usmrcení osoby blízké) na řízení ve věcech občanskoprávních, nejde v tomto rozsahu o věc pravomocně rozsouzenou a lze ji v občanskoprávním řízení znovu projednat, aniž by soud v občanskoprávním řízení byl vázán závěrem trestního soudu o spoluzavinění poškozeného.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.05.2017

Spisová značka: 25 Cdo 1689/2017

Číslo rozhodnutí: 130

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Náhrada škody, Překážka věci rozsouzené (res iudicata)

Předpisy: § 135 odst. 1 o. s. ř.

§ 159a odst. 4 o. s. ř.

§ 229 odst. 2 předpisu č. 141/1961Sb.

§ 441 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobců zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 9. 11. 2016, sp. zn. 44 Co 407/2014, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Brno - venkov rozsudkem ze dne 25. 4. 2014, č. j. 33 EC 28/2011-202, uložil žalovanému povinnost zaplatit 120 000 Kč s příslušenstvím původní žalobkyni a), zemřelé dne 10. 6. 2016, každému z nynějších žalobců a) až c) 87 500 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a vůči státu. Vyšel ze zjištění, že žalovaný byl v trestním řízení, vedeném u téhož soudu pod sp. zn. 1 T 60/2010, pravomocně uznán vinným spácháním přečinu usmrcení z nedbalosti, kterého se dopustil tím, že dne 27. 1. 2010 v obci R. srazil osobním vozidlem sestru žalobců D. R. a způsobil jí smrtelná zranění, a to poté, co překročil maximální povolenou rychlost, nepřizpůsobil jízdou svým schopnostem, povaze a stavu vozovky a povětrnostním podmínkám. Žalobci

jako pozůstalí po poškozené uplatnili v rámci trestního řízení nároky na jednorázové odškodnění za usmrcení osoby blízké. Jejich nárokům Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 5 To 380/2010, vyhověl v rozsahu jedné poloviny, neboť shledal spoluzavinění poškozené na vzniku škody v rozsahu 50 %; se zbytkem nároků je odkázal na občanskoprávní řízení. Okresní soud Brno – venkov v nyní projednávané věci na základě znaleckého dokazování vyloučil spoluzavinění poškozené a přiznal žalobcům zbývajících 50 % požadovaného odškodnění dle § 444 odst. 3 obč. zák.

2. K odvolání žalovaného a vedlejší účastnice na jeho straně Krajský soud v Brně usnesením ze dne 9. 11. 2016, č. j. 44 Co 407/2014-276, zrušil rozsudek soudu prvního stupně, zastavil řízení a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů mezi účastníky a vůči státu. Odvolací soud dovodil, že v rámci trestního řízení bylo o nárocích žalobců na náhradu škody rozhodnuto v úplnosti, a to tak, že zákonem stanovené částky jednorázového odškodnění byly sníženy na polovinu, neboť na vzniku škody se žalovaný a poškozená podíleli každý z 50 %. Podle odvolacího soudu je odkaz na řízení ve věcech občanskoprávních v dané věci pouhým formálním deficitem trestního práva procesního, které neumožňuje nepřiznanou část nároku zamítnout, ačkoli o ní bylo v adhezním řízení fakticky rozhodnuto. Jestliže trestní senát Krajského soudu v Brně ve věci sp. zn. 5 To 380/2010 nevyhověl z poloviny nárokům žalobců ze zcela určitého důvodu (spoluzavinění poškozené), jedná se i v tomto rozsahu o věc pravomocně rozhodnutou, kterou nelze v občanskoprávním řízení znovu projednat s ohledem na zásadu ne bis in idem, zakotvenou v § 159a odst. 4 o. s. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti usnesení odvolacího soudu podali žalobci dovolání s tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, především od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. [30 Cdo 987/2015](#). Nesprávnost rozhodnutí po právní stránce spatřují v závěru odvolacího soudu, že rozhodnutí v tzv. adhezním řízení, kterým trestní senát Krajského soudu v Brně ve věci sp. zn. 5 To 380/2010 přiznal žalobcům část jednorázového odškodnění podle § 444 odst. 3 obč. zák. a ve zbytku je odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních, zakládá překážku věci pravomocně rozsouzené i pro tu část nároku, se kterou trestní senát Krajského soudu v Brně žalobce odkázal na občanskoprávní řízení. Namítají, že nemožnost zamítnout nárok na náhradu škody v trestním řízení a povinnost soudu odkázat účastníky se zbytky nároků na občanskoprávní řízení není pouhým formalismem či nedostatkem procesní úpravy trestního práva, nýbrž logickým postupem, vycházejícím ze samotného smyslu a účelu adhezního řízení. Uplatnění nároku na náhradu škody v adhezním řízení nemůže vést za žádných okolností k jeho definitivnímu odepření. Podle § 135 odst. 1 o. s. ř. platí, že soud je v občanskoprávním řízení vázán toliko výrokem rozhodnutí soudu v trestní věci, že byl spáchán trestný čin, v žádném případě však není vázán odůvodněním takového rozhodnutí o jiných skutečnostech, s výrokem přímo nesouvisejících, tedy ani otázkou případné míry zavinění pachatele a poškozeného pro potřeby rozhodnutí o nároku na náhradu škody. Postup odvolacího soudu je též v rozporu s legitimním očekáváním dovolatelů, kteří se se svým nárokem řádně obrátili na civilní soud poté, co tak byli instruováni výrokem soudu v trestní věci. Odvolací soud tím zasáhl do jejich práva na spravedlivý proces. Navrhli, aby Nejvyšší soud změnil usnesení odvolacího soudu tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje, případně usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Ve vyjádření k dovolání se žalovaný zcela ztotožnil s odůvodněním napadeného usnesení, které považuje za správné. Navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání žalobců zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

5. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení se podává z čl. II bodů 1 a 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. Nejvyšší soud tedy o dovolání rozhodl podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (dále též jen „o. s. ř.“).

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky překážky věci pravomocně rozsouzené, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolání je vzhledem k tomu i důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Podle § 229 odst. 2 trestního řádu soud v trestním řízení odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem také se zbytkem jeho nároku, jestliže mu nárok z jakéhokoli důvodu přizná jen zčásti.

9. V občanskoprávním řízení podle § 159a odst. 4 o. s. ř. jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.

10. Z ustálené judikatury dovolacího soudu vyplývá, že výrok rozsudku, jímž soud v trestní věci odkáže poškozeného s jeho nárokem (částečně či zcela) na řízení ve věcech občanskoprávních podle § 229 tr. řádu, nelze považovat za výrok, jímž by soud deklaroval „neopodstatněnost“ uplatněného nároku či jeho „nezákonnost“ ve smyslu odpovídajících ustanovení příslušných hmotněprávních norem, z nichž poškozený svůj nárok dovodil. V rámci adhezního řízení jako součásti trestního řízení soud většinou zaměřuje dokazování ohledně škody poškozených osob na ty okolnosti, jež jsou významné z hlediska vyvození trestní odpovědnosti obviněného podle konkrétní skutkové podstaty trestného činu. V těch případech, kdy soud provedeným dokazováním zjistí, že nárok poškozenému nevznikl, nebo že není prokázán, nemůže, a to ani zčásti, zamítnout návrh poškozeného (srov. rozhodnutí publikovaná pod č. II/1962 s. 41 nebo č. III/1967 s. 48 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. [5 Tdo 523/2015](#), uveřejněné pod č. 20/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní).

11. Povahou adhezního řízení a jeho vztahem k občanskoprávnímu řízení se Nejvyšší soud v nedávné době zabýval ve svém rozsudku ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. [30 Cdo 987/2015](#). V něm konstatoval, že uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení nemůže nikdy vést k jeho definitivnímu odepření, neboť i v případě, že je poškozený s celým uplatněným nárokem nebo s jeho zbytkem odkázán na občanskoprávní řízení či jiné řízení, není vyloučeno, aby se ho v něm následně s úspěchem domáhal. Tím se rozhodování soudu o nároku poškozeného v adhezním řízení významně odlišuje od rozhodování o totožném nároku před soudem v řízení občanskoprávním, jehož výsledkem může být i jeho úplné či částečné pravomocné zamítnutí.

12. Překážka věci rozsouzené, která brání tomu, aby věc, o níž bylo pravomocně rozhodnuto, byla znovu projednána, je dána nejen tehdy, jestliže o téže věci rozhodl soud v občanském soudním řízení, ale i pravomocným přiznáním nároku na náhradu škody v trestním řízení (v tzv. adhezním řízení) nebo v řízení o přestupku a pravomocným rozhodnutím (rozhodčím nálezem) vydaným v rozhodčím

řízení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. [25 Cdo 1166/2006](#), obdobně v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. [26 Cdo 3591/2009](#)). Avšak v rozsahu, v němž byl poškozený odkázán trestním rozsudkem se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních (popřípadě i kdyby v rozsahu, v němž mu náhrada škody nebyla přisouzena, odkázán nebyl, ačkoliv jej v trestním řízení řádně uplatnil), překážka věci rozsouzené dána není (k tomu též srov. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 6. 1980, sp. zn. [18 Co 193/80](#), uveřejněné pod č. 37/1983 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – část občanskoprávní).

13. Rozhodnutím v trestním řízení je ve smyslu § 135 odst. 1 o. s. ř. pro následné občanskoprávní řízení závazně rozhodnuto, jaký skutek se stal, kdo jej spáchal, i to, jaká újma na zdraví byla tímto skutkem poškozenému způsobena, tedy i příčinná souvislost mezi jednáním pachatele a újmou, spočívající v ublížení na zdraví. Ani otázku zavinění (tj. úmyslného či nedbalostního jednání) nelze v občanskoprávním řízení přezkoumávat. Jestliže však okolnosti případu nasvědčují, že na vzniku škody se kromě pachatele trestného činu podílela svým spoluzaviněním i další osoba ve smyslu § 441 obč. zák., vázanost trestním rozhodnutím se při zkoumání podmínek spoluodpovědnosti této osoby neuplatní (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2000, sp. zn. [25 Cdo 562/99](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 22/2001, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. [25 Cdo 91/2010](#)).

14. Dovolatelům tak lze přisvědčit, že jestliže soud v trestním (adhezním) řízení uplatněný nárok na náhradu škody zcela nepřizná z jakéhokoliv důvodu (v daném případě s poukazem na spoluzavinění poškozeného) a se zbytkem nároku odkáže poškozeného (požůstalé uplatňující nárok na odškodnění za usmrcení osoby blízké) na řízení ve věcech občanskoprávních, nejde v tomto rozsahu o věc pravomocně rozsouzenou a lze ji v občanskoprávním řízení znovu projednat, aniž by soud v občanskoprávním řízení byl vázán závěrem trestního soudu o spoluzavinění poškozeného.

15. Z uvedeného plyne, že ani povaha nároků na odškodnění podle § 444 odst. 3 obč. zák. nevylučuje výše zmíněný procesní postup, neboť procesní úpravy trestního i civilního práva přímo předpokládají, že soud rozhodující v občanskoprávním řízení o nároku na náhradu škody, s nímž byl poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, projedná (zcela či zčásti) totožný nárok, jaký již byl poškozeným neúspěšně (ne zcela úspěšně) uplatněn v trestním řízení. Teprve pravomocným rozhodnutím soudu v občanskoprávním řízení je takto uplatněný nárok poškozeného v plném rozsahu vypořádán, pokud poškozený takovou žalobu podá.

16. Aniž by bylo zapotřebí zabývat se dalšími námitkami dovolatelů, je z již uvedeného nepochybné, že usnesení odvolacího soudu není správné, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro jeho změnu, napadené usnesení bez jednání zrušil (§ 243a odst. 1 věta první, § 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).